

KORTLÆGNING AF KRYBDYR PÅ HORREBY LYNG

2015

15. Juni Fonden

GULDBORGSUND

Titel

Kortlægning af krybdyr på Horreby Lyng. 2015. Fog, Kåre. Guldborgsund Kommune.

Udgiver

Guldborgsund Kommune
Center for Teknik & Miljø
Parkvej 37
4800 Nykøbing F
teknik@guldborgsund.dk
www.guldborgsund.dk
www.horrebylyng.dk

Foto

Kåre Fog.
Forside. Hugorm. Guldborgsund Kommune.

Konsulent

Amphie Consult
Kåre Fog
kaarefog@teliamail.dk
www.amphi.dk

Finansiering

Denne rapport er en del af "Projekt kortlægning af biologiske værdier i Horreby Lyng", som venligst er finansieret af 15. Juni Fonden. Bevilling 214-A-23

**KORTLÆGNING AF KRYBDYR
PÅ HORREBY LYNG**

2015

BAGGRUND

I forbindelse med naturpleje af højmoseområdet Horreby Lyng på Falster ønsker Guldborgsund Kommune naturhistoriske registreringer, sådan at effekten af naturplejen kan evalueres. Bl.a. ønskes registreringer af hugorm og snog.

Hvis man skal vurdere bestandsstørrelsen af disse krybdyr, skal det ske i det tidlige forår. Dyrene søger om efteråret til bestemte overvintringssteder, som er de samme fra år til år. I det tidlige forår kommer de frem og ligger og soler sig ud for overvintringspladserne, og hvis bestanden er stor, kan der ligger talrige individer tæt sammen. Det er også her, at parringen foregår. Senere på foråret spredes dyrene ud i terrænet, og da vil det være ret tilfældigt, om det lykkes at se dem. Observationer i sommerhalvåret kan derfor ikke bruges til at få et præcist indtryk af bestandens størrelse. Den eneste mulighed er at finde overvintringsstederne og så tælle dyrene op her på de tidspunkter og under de vejrforhold, da flest mulige dyr er fremme på en gang.

UNDERSØGELSEN

Forundersøgelse

Ved et besøg i november 2014 blev hele moseområdet gået igennem, såvel de centrale områder som periferien for at få et indtryk af, hvor der syntes at være gode muligheder for, at slangerne kunne overvintre. Det blev konkluderet at randområderne næppe kom på tale, og at overvintringsstederne måtte være i de centrale dele af mosen. Der blev noteret et antal steder, som forekom særligt egnede. Det var steder, som var relativt tørre i forhold til de nærmeste omgivelser, og med god solindstråling, eventuelt ligefrem sydeksponerede.

Undersøgelser i marts-april 2015

Mosen blev besøgt tre gange, i solskinsvejr. Eftersøgningen af krybdyr foregik hovedsagelig i følgende tidsrum:

D. 8./3. kl. ca. 11.30 – 16.

D. 19./3. kl. ca. 13 – 16.

D. 3./4. kl. ca. 10.30 – 13.30.

Derudover blev der d. 3./4. registreret yngel af padder visse steder i mosen.

RESULTATER

Der blev iagttaget det antal af krybdyr på de tre datoer, som fremgår af tabellen. Tallene er lidt upræcise, da det ikke altid kunne afgøres sikkert, om en slange var hugorm eller snog, og da der kunne være tvivl om eventuelle gengangere:

Art / dato	8./3.	19./3.	3./4.
Hugorm	4-5	3-4	4
Snog	1	8	7
Alm. firben	0	2	3

Nogle af individerne kan være gengangere fra den ene dato til den anden.

Når det gælder hugormene, så var alle individer, som blev set d. 8./3. den almindelige farvetype med zigzagstribet, mens alle individer på de to senere datoer var sorte hugorme. Ingen af individerne fra den første dato kan derfor være set som gengangere senere. Blandt de sorte hugorme er der forskelle m.h.t. hvor de er set, og hvor store de er. Derudfra skønnes, at næppe mere end en af de sorte hugorme kan være genganger fra besøg to til besøg tre.

Blandt snogene kan der udmærket være adskillige gengangere.

Sammenlagt vurderes det, at antallet af sete individer er 10 – 13 for hugormen, 12 – 16 for snogen og 5 for almindeligt firben.

Dyrenes geografiske fordeling er vist på kort.

Hugormene er koncentreret ét sted i mosen, nemlig i vestkanten af den centrale åbne del. Hele vestkanten danner en skrænt på måske ca. 40 cm højde ud mod det våde moseparti mod vest. Overkanten af denne skrænt er åbenbart tilpas tør til, at dyrene kan overvintre der. Ét sted midt på stykket danner omridset et knæk, sådan at der er et lille stykke af omridset, der går vest-øst, inden den igen fortsætter i retningen syd-nord. Et bestemt ganske lille område i det vestlige hjørne af dette knæk er overvintringssted for hovedparten af alle mosens hugorme. Der er spredt opvækst af unge, tynde birketræer, og foran dem nogle lyngtotter, hvor hugormene lægger sig i sydsiden af totterne. Mindst fem af samtlige hugorme er set ved én bestemt lyngtot. Se fotos 1 og 2.

Foto 1. Overvintringssted for hugorme (samme motiv fotograferet på større afstand ses på rapportens forside). Foto 3./4.

Foto 2. Sort hugorm på samme lokalitet som foto 1. Den ligger midt i billedet, delvis skjult af vegetationen. Foto 19./3.

Foto 3. Overvintringssted for slanger øst for hovedvejen gennem området, i kanten af søområde. Bemærk at området er mere skygget end hvad der er optimalt. Foto 3./4.

Derudover er der gjort nogle få mere eller mindre usikre observationer af hugorme knap 100 m længere mod nord på selve skrænten ned mod mosen.

Endelig er der set nogle få sorte hugorme et andet sted, nemlig en knold der skyder sig ud i kanten af søen lige øst for mosens centrale nord-syd-gående vej. Her blev vistnok set 1 sort hugorm d. 17./3., og 2 sorte hugorme d. 3./4. Lokalteten ses på foto 3 og et af dyrene på foto 4.

Denne knold ligger ret højt måske næsten en meter over søens vandspejl; stedet lider under en del opvækst af birk, så slangerne får ikke så meget sol her som optimalt.

Foto 4. Sort hugorm som er blevet skræmt af fotografen og på vej væk fra sin solbadeplads. Foto 3./4.

Normalt overvintrer snoge også sammen i store grupper på bestemte steder; men det var åbenbart ikke tilfældet her. Næste kort viser observationer af snoge; disse observationer er gjort så tidligt på året, at dyrene ikke kan have bevæget sig noget videre væk fra deres overvintringsplads. Det må altså konkluderes, at de overvintrer meget spredt i området. Der er dog en stor koncentration langs skrænten. Ni ud af 16 observationer er gjort her. Vestkanten er altså af central betydning for begge mosens slangearter.

Der er ligeledes set mindst to snoge ved hugormenes andet overvintringssted øst for mosens hovedvej. Så alle overvintringssteder for hugorme benyttes også af snoge.

Foto 5. Snog, solbadende ved det nordvestligste hjørne af "Torvet". Foto 17./3.

Det tredje kort viser observationer af firben. De ses stort set i de samme områder som slangerne.

Forekomster på andre årstider

Oplysninger fra personer, der færdes ofte i mosen, siger, at slanger – nok både snoge og hugorme – især ses på plankestien igennem den våde del af mosen lidt vest for slangernes foretrukne overvintringssted. Det er ofte tilfældigt, at en slange ses passere hen over plankestien, når man kommer gående. Det tyder på, at slangerne om sommeren især fouragerer i den våde del af mosen.

Snoge ses spredt over store dele af Horreby Lyng.

OBSERVATIONER AF PADDER OG FUGLE

Ynglende padder

Ved besøget d. 3. april kunne der registreres ynglende padder visse steder. Mange af de mulige ynglesteder er dog helt utilgængelige, og det betyder, at en total opgørelse af ynglebestandene af padder i området ikke er mulig.

På kortet over ynglende padder er vist forekomster af BB (skrubbtudse), RD (springfrø) og RA (spidssnudet frø). Tallene angiver antal ægklumper. På dette tidspunkt var springfrøerne muligvis færdige med at lægge æg; men det er sandsynligt, at de spidssnudede frøer endnu ikke var færdige med æglægningen, og at der kunne være talt flere æg på en senere dato.

Fugle

M.h.t. fugle bemærkes især følgende observationer:

Stor tornskade: 1 holdt til i et af de områder der er ryddet for nåletræer d. 8./3.

Skovsneppe: Set ved alle besøg; i betragtning af hvor tilfældigt det er, at man netop træder dér, hvor en skovsneppe gemmer sig, er det bemærkelsesværdigt, at jeg har set fuglen så ofte. Der må være en stor bestand.

Trane: Trækkende traner kredsede over mosen d. 17./3. D. 3./4. Der sås et par traner, der opførte sig, som om det var et ynglepar.

MULIGHED FOR SAMMENLIGNING OVER ÅRENE

Hugorm

Der blev fundet to overvintringssteder for hugorme. Det var ikke muligt at angive, hvor stor den samlede bestand er, og det er derfor heller ikke muligt at sammenligne med nye bestandsestimater i fremtiden. I stedet må man bruge en slags index,- nemlig antal individer set per besøg. Det vil være muligt i de kommende år at besøge de samme steder igen på tilsvarende tidspunkter, dvs. i marts eller primo april i køligt solskinsvejr. På den første dato blev slanger kun set i tiden mellem 13 og 14, og ved genbesøg bør man nok forsøge at ramme samme tidspunkt. Ved besøg senere i marts og i april kan observationerne strækkes noget mere ud over dagen.

Man må så vurdere, om antallet af dyr set per besøg i de kommende år er større eller mindre, end det var i 2015.

En anden parameter vil være, om nye lokaliteter kommer i funktion som overvintringssteder. En brugbar ide kunne være at sørge for at bestemte lokaliteter optimeres som mulige overvintringssteder, hvorefter man i årene efter holder øje med, om de faktisk bliver koloniseret.

En nyttig parameter vil også være forholdet mellem gamle og unge dyr. De hugorme der blev set i 2015, var af noget varierende størrelse de fleste enten moderat store eller af almindelig størrelse. Der er vistnok set et enkelt lille og ungt individ. Hvis der i fremtiden kun ses store og altså gamle individer, vil det være tegn på, at bestanden ikke formerer sig. Hvis derimod i de kommende år ses flere unge individer, vil det vise, at hugormene er begyndt at formere sig mere end før.

Snog

Snogenes overvintringspladser er åbenbart meget mere spredt fordelt end hugormenes, og det gør det sværere at vurdere ændringer fra år til år. Man kan dog ved at gå hele vestkanten af det åbne stykke igennem se hovedparten af områdets individer; det skulle nok være muligt at lave målrettede genbesøg på samme måde som for hugormen og på den måde få indtryk af bestandsændringer.

NATURPLEJETILTAG

Allerede udført pleje

Den naturpleje der indtil nu er udført i mosen, er formentlig positiv for krybdyrene. I første omgang vil de store rydninger hvor der tidligere var granskov, næppe blive benyttet ret meget af dyrene. Men hvis den reducerede trævækst betyder at grundvandsstanden stiger lidt, og hvis der sker tilgroning med bl.a. lyng, vil disse arealer måske over årene blive mere egnede.

Den rydning af opvækst, der er sket i nærheden af overvintringspladserne både ved det åbne stykke og i den våde del af mosen vest for, har formentlig haft en positiv betydning.

Planlagte kommende indgreb

Så vidt jeg er orienteret, er der planer om at genskabe et mere oprindeligt terræn ved at skrabe det øverste lag tørvejord af den åbne stykke. Dette vil selvsagt gøre arealet lavere og mere fugtigt, og det vil sandsynligvis være til gavn for både hugorm og snog.

Der må dog advares meget stærkt imod at grave noget som helst af de steder, der har vist sig at være overvintringssteder for slanger. De har brug for steder, som er tørre, dvs. som ikke bliver oversvømmet om vinteren, og som varmes op af solen i det tidlige forår. Sådanne steder må ikke graves med.

På kort 5 har jeg vist det vigtigste overvintringsområde markeret med A langs vestkanten af det åbne stykke. Det område, der er markeret AA, er særlig vigtigt for hugormene. Hvis man graver der i den kolde halvdel af året, risikerer man stort set at udrydde hugormen fra området. Så det må absolut spares.

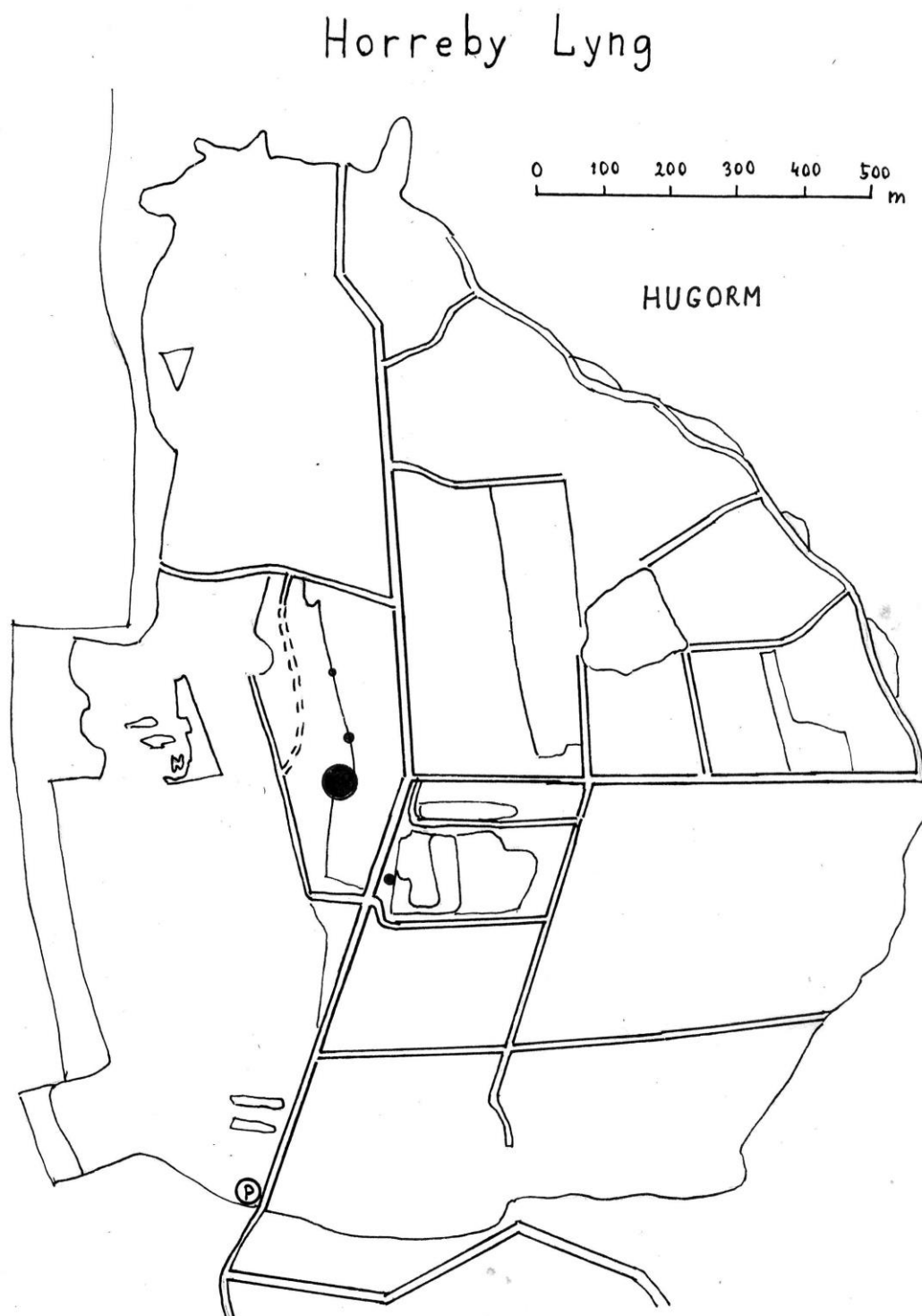
Derudover foregår der overvintring i område B, som altså også skal lades urørt af gravning.

Måltrettede indgreb til gavn for slangerne

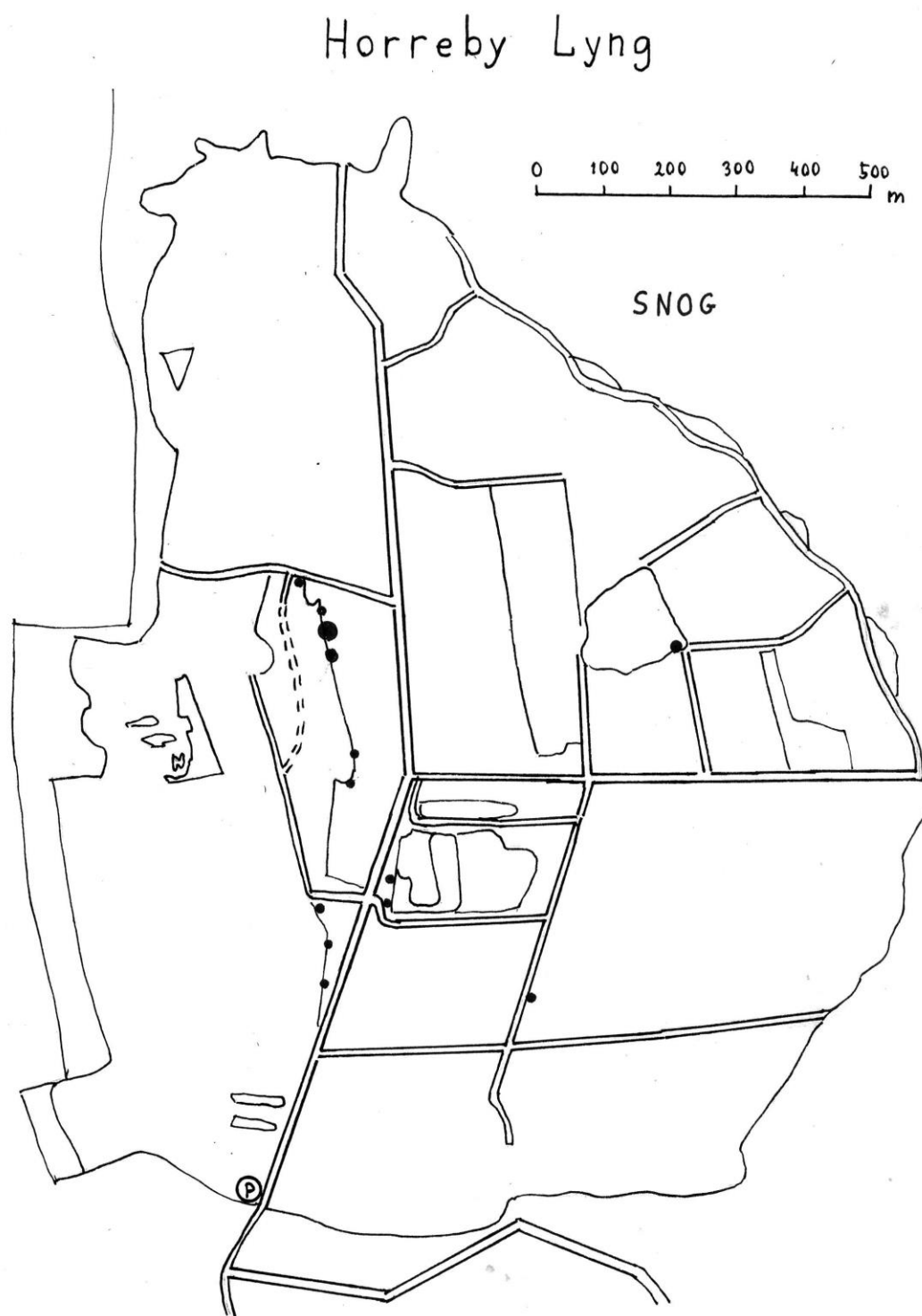
Som det ses på fotos af overvintringsstederne, er der en del opvækst af unge birketræer især på overvintringssted B. Det vil gavne krybdyrene at fælde en del af opvæksten, så der kommer mere solindstråling. Man skal dog ikke fælde det hele, da slangerne skal kunne ligge ret skjult, når de soler sig – f.eks. skjult over for musvåger og andre rovfugle. Og især må man ikke under fældningen skabe større forstyrrelser, som kan mærkes nede i jorden, – man skal f.eks. ikke forsøge at fjerne rødderne.

Der er et sted mere, som oplagt kunne fungere til overvintringssted markeret C på kort 5. Dette sted er der i dag ret store skyggende træer og næsten intet solindfald. Hvis man fælder de store træer, og kun lader lidt krat eller småtræer blive stående, vil det blive et meget velegnet sted til slangerne. Dette indgreb vil således kunne bidrage til, at bestanden i området vokser. Samtidig vil det give mulighed for at se, om bestanden er livskraftig nok til, at den kan kolonisere nye lokaliteter.

Rydning af opvækst af birk og andre småtræer kan også anbefales visse steder i de mere våde områder. Specielt vil jeg pege på områderne vest for den sydlige del af område A på kort 5.

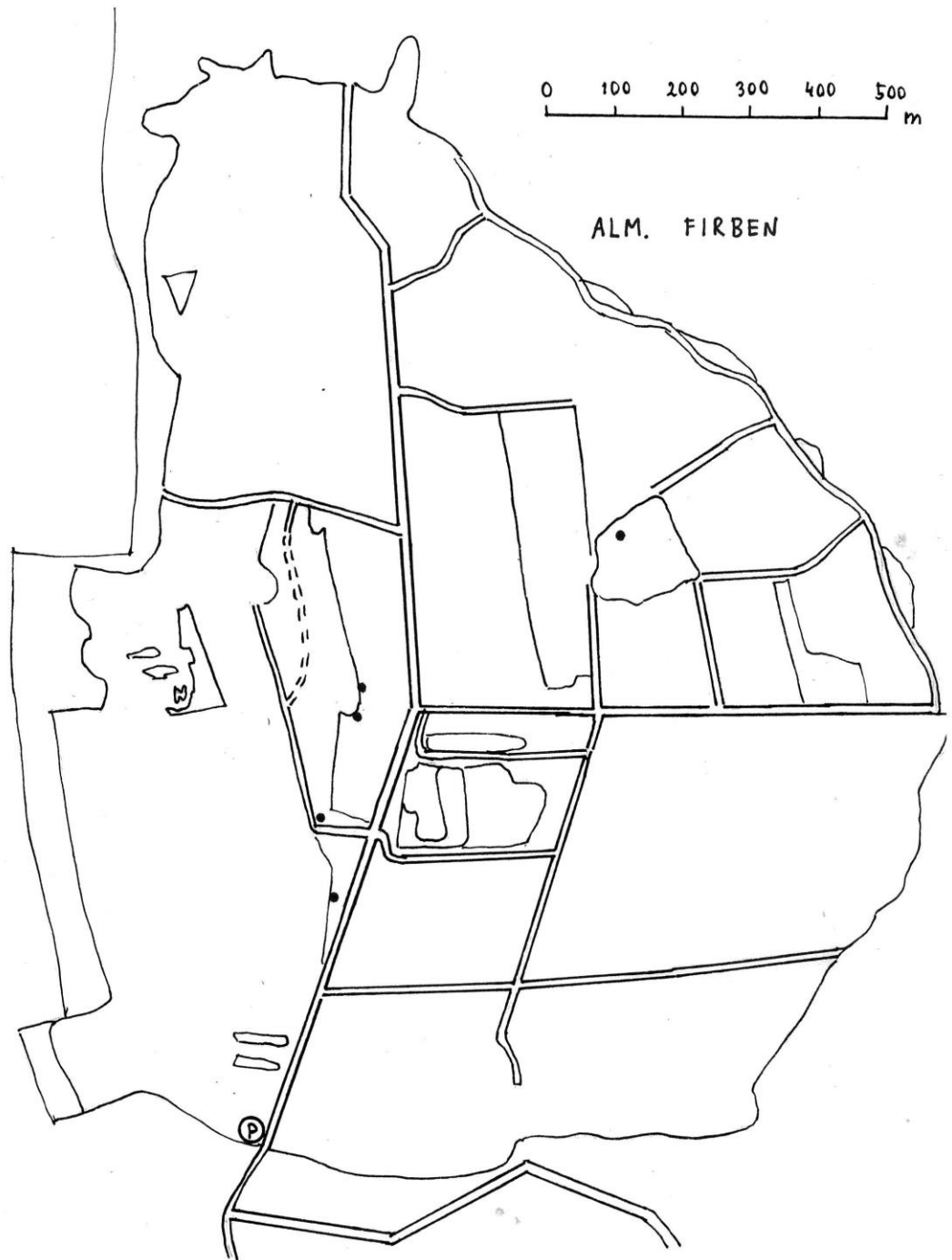

Kort 1. Samlede observationer af hugorm. Jo større cirkel, jo flere individer.

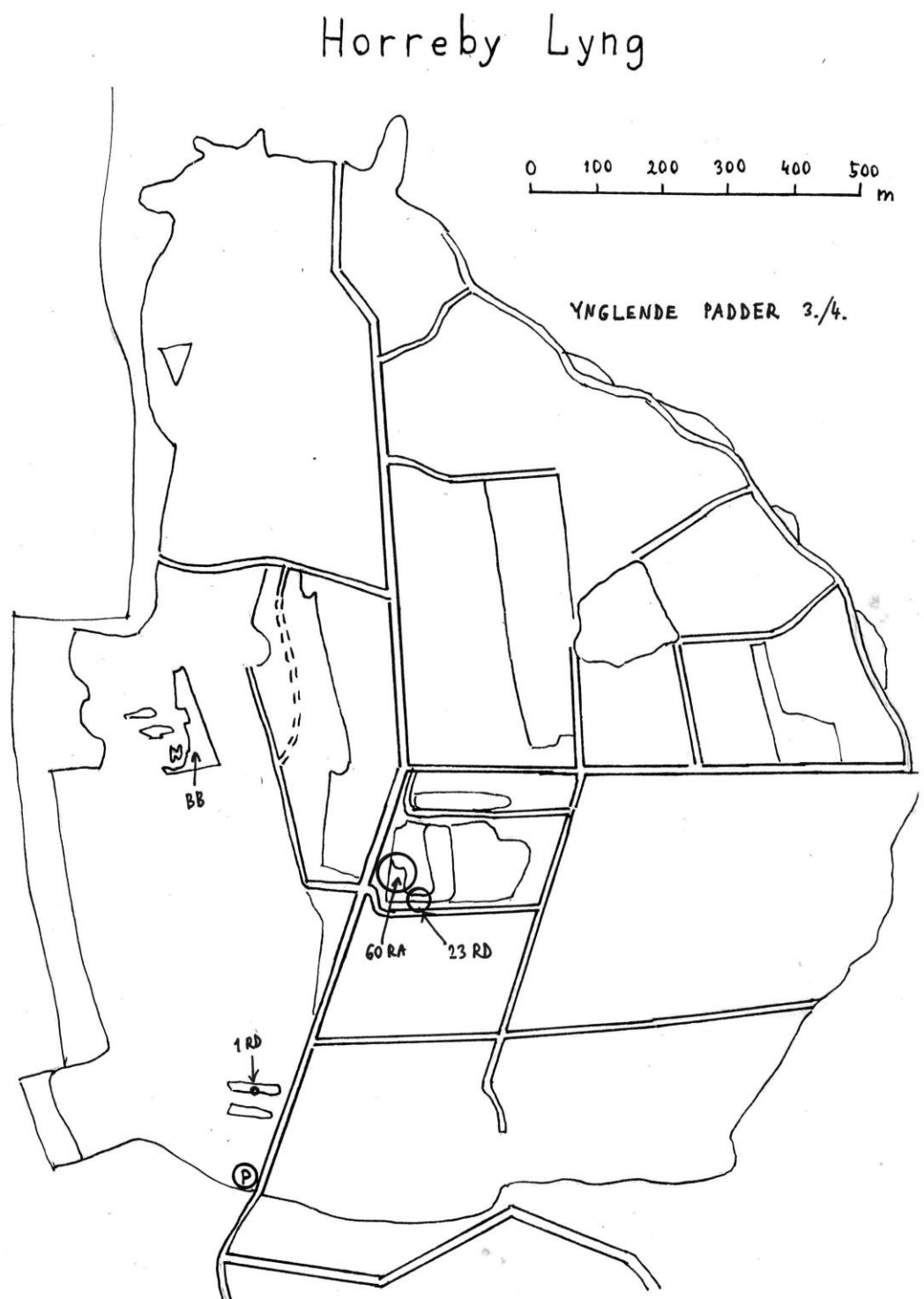

Kort 2. Samlede observationer af snog.

Horreby Lyng

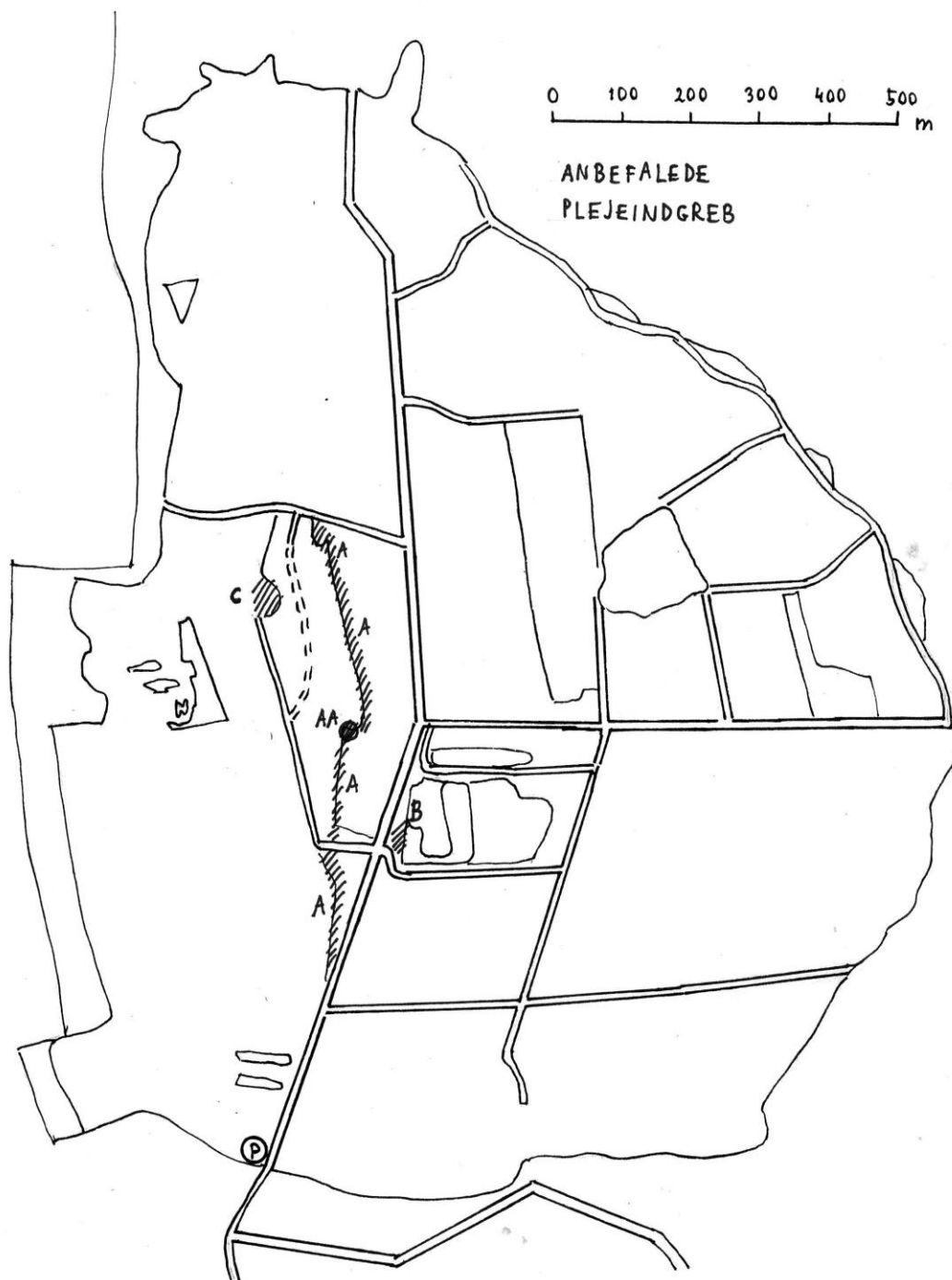

Kort 3. Samlede observationer af almindeligt firben.

Kort 4. Observationer af ynglende padder.

Horreby Lyng

Kort 5. Lokalteter hvor naturpleje (træfældning) anbefales.

